

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ
ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA AL CARRER
DE LA CIUTAT, 3-13, DE BARCELONA**

Codi MUHBA: 006/09

**Data intervenció: dia 26 de gener al 6 de
febrer del 2009.**

Exp. DGPC: R/N 470K121 N-B

**Albert Velasco Artigues
Setembre del 2010**

INDEX

Fitxa tècnica.....	3
Situació de la intervenció.....	4
Situació geogràfica.....	5
Context històric.....	7
Motivacions i objectius de la intervenció.....	9
Metodologia.....	10
Descripció de les troballes.....	11
Conclusions.....	13
Bibliografia.....	14
Inventari estratigràfic.....	16
Arxiu fotogràfic.....	20
Planimetria.....	23

FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de la Ciutat, 3-13.
UBICACIÓ	Barri Gòtic, Districte Ciutat Vella, Barcelona.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
COORDENADES U.T.M	X: 431353.337 Y: 4581724.218 Z: 13,70 m.s.n.m.
DATES D'INTERVENCIÓ	26 de gener al 6 de febrer del 2009
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Albert Velasco Artigues

1.SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ.

Amb motiu de les obres de reforç de la xarxa elèctrica previstes per la companyia FECSA-ENDESA, portades a terme per l'empresa subcontractada SEMI al carrer de la Ciutat, 3-13,(Districte Ciutat Vella) de Barcelona, el Servei d' Arqueologia del Museu d' Història de la Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona va decidir realitzar un seguiment arqueològic preventiu degut a la importància d' aquest sector en època romana, medieval i moderna. Aquest control arqueològic va ser encarregat a l'empresa ATICS S.L, sota la direcció tècnica de l'arqueòleg Albert Velasco Artigues amb el propòsit de descobrir i documentar les possibles restes conservades.

En un principi, els treballs arqueològics s'havien de dur a terme entre els dies 26 de gener fins al 6 de febrer del 2009 amb l' obertura d' una rasa de 110 metres. Però les obres no es van iniciar fins el dia 11 de març i es van finalitzar el dia 30 de març.

2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA.

El terme municipal de Barcelona s'estén a la costa Mediterrània, en una plana d'uns 5 quilòmetres d'amplada que té una extensió total de 97,62 qm². El Pla de Barcelona limita pel Sud-est amb el mar, pel Nord-oest amb la serra de Collserola (que culmina a 512 m, al cim del Tibidabo) i al Nord-est i al sud-oest amb els deltes dels rius Llobregat i Besòs.

La seva funció de capital ha estat afavorida per la seva situació geogràfica, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció N-S la Catalunya central: El Llobregat (que accedeix a la ciutat a través del congost de Martorell) i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter, que ho fa a través del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada.

Els orígens de la ciutat se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al Sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el Turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins de la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que restà emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

En segon lloc tenim tot un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la

segona meitat de segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocats les muralles que impedièren el creixement urbanístic de Barcelona. L'Eixample representà la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla.

3. CONTEXT HISTÒRIC.

La colònia romana de Barcelona, fundada a finals del segle I a.C. sobre el Mont Tàber (on fou erigit el temple dedicat a l'emperador August, fundador de la ciutat) es fortificà ben aviat. La muralla original, de la qual es conserven molt poques mostres visibles, fou restaurada i reforçada al segle IV. Aquest segon emmurallament, que constituí la defensa de la ciutat fins el segle XIII, és el que s'ha conservat fins l'actualitat, formant part del paisatge urbà.

Aquestes muralles, construïdes amb carreus de grans dimensions, estaven reforçades per diverses torres. El recinte fortificat disposava de 4 portes d'accés a l'interior de la ciutat : la del Nord, situada a l'actual Baixada de la Llibreteria; la del Sud, al Carrer del Call; la porta de llevant, al carrer Regomir; i la de ponent, a la Plaça Nova.

Actualment, podem resseguir el traçat de la muralla romana en la forma dels carrers d'Avinyó, Banys Nous, de la Palla, Avinguda de la Catedral, Tapineria, plaça de Ramon Berenguer el Gran, carrer del Sots-tinent Navarro, plaça dels Traginers i Correu Vell.

A partir del s.IV dC es començaran a construir grans domus a dins de muralles, com és el cas de la domus localitzada a la Plaça Sant Miquel l'any 1989, on es van documentar diferents estances: tabernae, el triclinium, el vestibulum, entre d'altres; i la domus del s.IV localitzada al número 3 del carrer Sant Honorat.

L'any 1993, una excavació arqueològica al Pati Llimona va posar al descobert un tram de muralla romana i a més, va permetre identificar una de les portes del decumanus. Es tracta d'una porta triforada, és a dir, amb tres obertures, de les quals les laterals són més petites i la central és més gran i serveix per donar pas al trànsit rodat¹

En el carrer Ciutat es van efectuar uns sondejos arqueològics dirigits per Anna Monleón. No hem pogut consultar la memòria, però tenim notícies que els treballs d'excavació van permetre documentar les restes d'un edifici termal de

¹ A.A V.V (1993): "Informe-memòria de la intervenció arqueològica a l'immoble del carrer Regomir 7-9. Barcelona.

notables dimensions. L'edifici es va interpretar com les termes romanes suburbanes de Barcino, que caldria datar entre els segles II i IV d.C.

Al segle IX comencen a sorgir els primers nuclis de població situats fora de l'espai emmurallat. La formació d'aquestes viles noves comportarà la necessitat de construir una nova línia defensiva per tal de garantir la seva seguretat. A l'interior de les muralles el centre neuràlgic es trasllada al nord recolzant-se en el poder civil: el Palau Comtal i la Catedral.

Entre el segle IX i X, es construeix l'església de Sant Just i Pastor. Entre el segle XIV-XVI pateix una sèrie de reformes que donaran com a resultat un temple d'una sola nau cobert amb una volta creueria. En època moderna es realitzaran diverses intervencions, com la construcció de la sagristia. Al s. XIX es realitzaran unes altres reformes per recuperar l'edifici d'estil gòtic.

Al s. XIV es construeix la casa de la ciutat de Barcelona. Actualment, l'edifici conserva molt poc de l'estil gòtic degut a les nombroses reformes i ampliacions que ha patit.

A l'època moderna, es construïran edificis emblemàtics com la casa de l'Ardiaca, el palau del Lloctinent i les reformes del Palau de la Generalitat.

4.MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Tal com s'ha esmentat anteriorment, l' indret on es va dur a terme l'actuació és una zona de gran interès arqueològic i d'alt valor històric. Per aquest motiu, el Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona va decidir efectuar una intervenció arqueològica preventiva. L'interès d' aquesta zona ve donat per tres motius:

1. Es troba dins de la ciutat romana de *Barcino*.
2. La seva ubicació és a l'entorn del fòrum de la ciutat romana.
3. L'ocupació perdura durant tota l'edat mitjana fins a l'actualitat.

Els objectius va ser recuperar les possibles restes arqueològiques que van poder aparèixer durant la realització d'una rasa de 110 metres per part de l' empresa SEMI. El treball dels operaris consistia en instal·lar una línia de baixa tensió soterrada per tal de donar llum al número 3 del carrer de la Ciutat de Barcelona.

5.METODOLOGIA.

El mètode de registre de les dades que facilita l'excavació s'inspira en el proposat per E. C. Harris i per A. Carandini (Harris 1975, 1977, 1979; Carandini, 1977, 1981). per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen, es realitza una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'unitats estratigràfiques (ue) que individualitza els uns dels altres. Cada ue es registra en una fitxa en què s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

El material gràfic està constituït per plantes i seccions que representen la successió estratigràfica i faciliten la comprensió diacrònica dels diferents estrats i finalment el material fotogràfic per a la constància visual dels treballs realitzats.

Per tal d'obrir part de la vorera per on havia de passar la rasa, els operaris de SEMI han utilitzat en primer lloc una màquina mixta per poder trencar les rajoles i la seva preparació de formigó. Un cop s'han tret les rajoles i la seva preparació, han rebaixat un nivell d'argiles amb la pala de la mixta i en casos puntuals amb pic i pala. Aquests treballs han estat supervisats per l'arqueòleg Albert Velasco Artigues de l'empresa Atics.

6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES.

El dia 11 de març del 2009, van començar les tasques de reforç de la xarxa elèctrica a partir de la canalització en rasa i la instal·lació soterrada de cables de baixa tensió al carrer de la Ciutat de Barcelona, per tal de millorar el servei elèctric del número 3. I es va finalitzar el dia 30 de març del 2009.

Calia realitzar una extensió de cable elèctric del número 13 al 3. És per això que es portà a terme una canalització en rasa per la instal·lació subterrània de la nova xarxa. Aquesta instal·lació s'ha realitzat a partir de l'obertura d'una rasa de 110 m de llarg.

Tram A-A': Aquest tram que l'hem anomenat 100 es va realitzar els dies 11 al 18 de març, per tal d'observar els diferents serveis, visualitzar tots els cables elèctrics que es van anar trobant i condicionar-la per la instal·lació dels cables de baixa tensió. Va del núm. 13 del carrer de la Ciutat fins a la cantonada amb el carrer de Bellafila.

La rasa té una longitud de 30 metres, una amplada de 0'70 m., i una profunditat de 0'70 m. La rasa està situada a 0'32 m de la façana.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell de pedres rectangulars (ue 101) que formaven part del carrer. Les pedres tenen diferents dimensions que van desde 0'40x0'30x0'08 m a 0'80x0'32x0'08 m. Un segon nivell de preparació de formigó (ue 102) de 0'18 m de potència, un tercer nivell format per sauló (ue 103) de 0'44 m.

Tram B-B': Aquest tram que l'hem anomenat 200 es va realitzar del 19 de març al 30 de març. Va de la cantonada del carrer de Bellafila fins al núm. 3 del carrer de la Ciutat.

Aquest tram de rasa té una longitud de 80 m, una amplada de 0'70 m i una profunditat de 0'70 m. La rasa està situada a 0'40 de la façana.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell de pedres rectangulars (ue 201) que formaven part del carrer. Les pedres tenen diferents dimensions que van de 0'40x0'30x0'08 m a 0'80x0'32x0'08 m. Un segon nivell de preparació de formigó (ue 202) de 0'20 m de potència, un tercer nivell format per sauló (ue 203) de 0'42 m.

Una vegada es van finalitzar les tasques d' extracció del sauló d'aquest tram, la intervenció arqueològica es van donar per acabada amb resultat negatiu.

7. CONCLUSIONS

Les conclusions que es poden extreure de la intervenció arqueològica realitzada en el carrer de la Ciutat, 3-13, de Barcelona degut a la canalització de la xarxa elèctrica de baixa tensió, han estat molt escasses.

Tot i trobar-nos en una zona amb gran potencial arqueològic, el cert és que al llarg dels 110 metres de la rasa no s'han trobat evidències arqueològiques ni pel que fa a estructures ni a material ceràmic. Això es deu a què la rasa va anar resseguint antigues rases. Això ho corrobora el fet de trobar tants serveis i una capa de sauló.

Així doncs, la rasa per la canalització de la nova xarxa elèctrica per millorar el servei elèctric de la finca núm. 3 del carrer de la Ciutat (districte de Ciutat Vella) no ha permès documentar cap vestigi arqueològic.

8. BIBLIOGRAFIA

BASERAN,P. (2003): “La casa de la Ciutat de Barcelona” dins de l’Art Gòtic a Catalunya. Vol. III. Pàgs. 183-188. Barcelona.

BERNAUS, M. (2003): “Sant Just i Pastor de Barcelona” dins de l’Art Gòtic a Catalunya. Vol. II. Pàgs. 102-104. Barcelona.

FLORENSA, A. (1962): “Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media”. Cuadernos de Arqueología e historia de la ciudad, III. Barcelona.

DURAN I SANPERE, A. (1972): “La ciutat al llarg de les seves muralles. Viatge entorn de la darrera muralla”. Barcelona i la seva Història, vol. I. Barcelona.

FABRE, J.; HUERTAS, J. M. (1977): “Els dos Eixamples, Sant Antoni, I a Sagrada Família, els barris de la Barcelona Vella”. Tots els barris de Barcelona” vol. V. Edicions 62. Barcelona.

CIRICI, A. (1985): “Barcelona pam a pam”. Barcelona.

GARCIA I ESPUCHE, A. (1986): “Espai i societat a la Barcelona preindustrial”. Barcelona.

FABRE, J.; HUERTAS, J. M. (1989): “BARCELONA: La construcció ’una ciutat”. Barcelona.

A.A V.V (1993): “Informe-memòria de la intervenció arqueològica a l’immoble del carrer Regomir 7-9. Barcelona

A.A.V.V. (1991): “Introducció, Barcelonès, Baix Llobregat”. Gran Geografia Comarcal de Catalunya. vol. 1. Barcelona

A.A.V.V. (1992): “La ciutat consolidada (segles XIV-XV)” Història de Barcelona, vol. 3. Barcelona.

A.A.V.V. (1992): “L’avinguda de la catedral: de l’ager de la colònia Barcino a la vilanova dels Arcs”. Servei d’Arqueologia de la ciutat. Barcelona.

GRIÑÓ, D. (1999): “Memòria del carrer Manresa”. Barcelona. Inèdit.

SUAU, L. (2002) : “Memòria d’excavació a la plaça Sant Miquel de Barcelona. Juny/Agost del 2002” Inèdit.

MIRÓ, Carme; PUIG, Ferran (2000): “Edificios termales públicos y privados en Barcino” dins II Coloquio Internacional de Arqueología en Gijón: Termas romanas en el Occidente del Imperio.

MUÑOZ OLMOS, Isabel (2004): “Memòria de la intervenció arqueològica al carrer Àngel Baixeras, 1-9. Barcelona. Inèdit.

9. INVENTARI ESTRATIGRÀFIC

Rasa 100

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :101
Sector: de la Ciutat Rasa 100	Codi MUHBA: 006/09	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús.		
DESCRIPCIÓ :	Paviment del carrer format per pedres rectangulars amb unes dimensions que van de 0'40x0'30x0'08 m a 0'80x0'32x0'08 m. Cota superior:11'95 s.n.m. Cota inferior:11'87 p.n.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	102	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :102	
Sector: de la Ciutat Rasa 100	Codi MUHBA: 006/09	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIÓ :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de preparació del paviment de formigó. Té una potència de 0,18 m. Cota superior:11'87 p.n. Cota inferior:11'73 p.n.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	103	Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :103	
Sector: de la Ciutat Rasa 100	Codi MUHBA: 006/09	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIÓ :	Nivell de sorres			
DESCRIPCIÓ :	Nivell format per sauló amb una potència de 0'44 m. Cota superior:11'73 p.n. Cota inferior:11'29 p.n.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Rasa 200

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :201
Sector: de la Ciutat Rasa 200	Codi MUHBA: 006/09	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÖ :	Nivell d'us.		
DESCRIPCIÖ :	Paviment del carrer format per pedres rectangulars amb unes dimensions que van de 0'40x0'30x0'08 m a 0'80x0'32x0'08 m. Cota superior:11'95 p.n. Cota inferior:11'87 p.n.		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	202	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :202	
Sector: de la Ciutat Rasa 200	Codi MUHBA: 006/09	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIÖ :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIÖ :	Nivell de preparació del paviment de formigó. Té una potència de 0,20 m. Cota superior:11'87 p.n. Cota inferior:11'67 p.n.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	203	Es cobert per	201
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE :203	
Sector: de la Ciutat Rasa 200	Codi MUHBA: 006/09	Cronologia: s. XX.		
DEFINICIÖ :	Nivell de sorres			
DESCRIPCIÖ :	Nivell format per sauló amb una potència de 0'42 m. Cota superior:11'67 p.n. Cota inferior:11'25 p.n.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	202
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

10. ANNEX FOTOGRÀFIC.

Tram de la rasa 100

Tram de la rasa 100

Tram de la rasa 100

Tram de la rasa 200

Tram de la rasa 200

10.PLANIMETRIA

